

SODBA GERDEN ZOPER REPUBLIKO SLOVENIJO

SVET EVROPE

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

TRETJA SEKCIJA

Pritožba št. 44581/98

SODBA

STRASBOURG

18. marec 2008

Ta sodba bo postala dokončna pod pogoji iz drugega odstavka 44. člena Konvencije. Mogoče je, da bo na njej opravljena uredniška redakcija.

V zadevi Gerden zoper Republiko Slovenijo
je Evropsko sodišče za človekove pravice (tretja sekcija) v senatu, ki so ga sestavljali:

Josep Casadevall, predsednik senata,

Elisabet Fura-Sandström,

Corneliu Bîrsan,

Boštjan M. Zupančič,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

Luis López Guerra, sodniki,

in gospod Santiago Quesada, sodni tajnik,

po posvetovanju za zaprtimi vrati 26. februarja 2008

izreklo naslednjo sodbo, ki je bila sprejeta istega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva je bila sprožena s pritožbo (št. 44581/98) proti Republik Sloveniji, ki jo je pri Evropski komisiji za človekove pravice (v nadaljevanju: Komisija) na podlagi bivšega 25. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: Konvencija) 12. oktobra 1998 vložil slovenski državlján gospod Franc Gerden (v nadaljevanju: pritožnik).

2. Pritožnika je zastopal gospod H. Đjurković, odvetnik iz Kopra. Slovensko vlado

(v nadaljevanju: Vlada) je zastopal njen zastopnik gospod L. Bembič, generalni državni pravobranilec.

3. Pritožnik je na podlagi prvega odstavka 6. člena Konvencije zatrjeval, da je bilo trajanje postopka pred domačim sodiščem, v katerem je bil udeležen kot stranka, predolgo. Skliceval se je tudi na 13. člen Konvencije zaradi pomanjkanja učinkovitega domačega pravnega sredstva v zvezi s predolгим trajanjem sodnega postopka. Nadalje je navajal, da naj bi spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij kršile njegove pravice iz po prvega odstavka 6. člena (nepošteno sojenje), 14. člena, 1. člena Protokola št. 1 in 3. člena Protokola št. 7 h Konvenciji.

4. Dne 29. avgusta 2006 je Sodišče odločilo, da o pritožbi glede dolgega trajanja postopka in glede pomanjkanja učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s tem obvesti Vlado. V skladu s tretjim odstavkom 29. člena Konvencije je odločilo, da bo hkrati odločalo o sprejemljivosti in utemeljenosti pritožbe.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

5. Pritožnik je bil rojen leta 1934 in živi v Trebnjem.

1. Ozadje zadeve

6. Dne 26. septembra 1946 je Divizijsko vojaško sodišče v Ljubljani obsodilo pritožnikovega strica in pravnega prednika, gospoda A.Z., zaradi kaznivega dejanja, ker je med drugo svetovno vojno sodeloval z organizacijo Črna roka. Obsojen je bil na 10 let odvzema prostosti s prisilnim delom in na zaplembo premoženja v korist države. Pritožnikov stric se je pritožil na Vojaško sodišče IV. armije, ki je pritožbo zavrnilo 25. oktobra 1946. Po obsodbi je so bile nepremičnine, ki so bile last pritožnikovega strica, razlaščene na podlagi sklepa Okrajnega sodišča v Grosupljem z dne 22. novembra 1946.

7. Pritožnikov stric je 4. septembra 1949 umrl, svoje premoženje pa je zapustil svoji sestri, pritožnikovi materi. Ta je umrla leta 1973, svoje premoženje pa je zapustila pritožniku in njegovima bratu in sestri.

8. Leta 1991, po vzpostavitvi neodvisnosti Republike Slovenije in po spremembi političnega sistema, je pritožnikova teta predlagala obnovo postopka v zadevi njenega brata, pritožnikovega strica. 19. marca 1993 je Temeljno sodišče v Ljubljani, Enota v Ljubljani ugodilo njenemu predlogu in je obnovilo kazenski postopek. Po tem, ko je generalni tožilec umaknil vse obtožbe, je 2. septembra 1993 sodišče ustavilo postopek in razveljavilo obsodbo. Sklep je postal pravnomočen 19. septembra 1993.

2. Predlog za vrnitev zaplenjenega premoženja ali
plačilo odškodnine zanj

9. Dne 3. decembra 1993 je pritožnik vložil predlog zoper Občino Grosuplje pri Temeljnem sodišču v Ljubljani, Enoti v Grosupljem, da bi dosegel vrnitev nepremičnin, ki so bil zaplenjene njegovemu stricu, ali plačilo odškodnine zanje, pri čemer se je skliceval na Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Zaplenjeno premoženje je obsegalo štiri hiše, številne parcele, svislji in druga kmečka gospodarska poslopja.

10. Dne 1. aprila 1994 je pritožnik modificiral svoj zahtevek in ga razširil na Republiko Slovenijo kot drugega nasprotnega udeleženca v postopku vračanja. Poleg tega je tudi pozval sodišče, naj začne z obravnavanjem njegove zadeve.

11. Dne 5. decembra 1994 je sodišče preklicalo razpisani narok za glavno obravnavo in ga preložilo za nedoločen čas.

12. Pritožnik je ponovno modificiral svoj zahtevek in na Občino Ivančna Gorica in Občino Dobropolje kot nadaljnji nasprotni udeleženci.

13. Dne 21. aprila 1995 je sodišče opravilo narok za glavno obravnavo, na katerem je sklenilo, da bo določilo sodnega izvedenca gradbene stroke in sodnega izvedenca kmetijske stroke.

14. Dne 1. marca 1996 je pritožnik ponovno modificiral svoj zahtevek in ga razširil na Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov (v nadaljevanju: Sklad) kot nadaljnjega nasprotnega udeleženca. Vložil je tudi predlog za izdajo začasno odredbe in predlog za pospešitev postopka.

15. Dne 19. marca 1996 je sodišče opravilo nov narok za glavno obravnavo, na katerem je izdalo začasno odredbo. Poleg tega je naložilo Skladu, naj pritožniku vrne tri parcele. Sklad se je pritožil.

16. Sodišče je ugodilo pritožbi in spremenilo svoj sklep z dne 19. marca 1996. Ta sklep je postala pravnomočen 31. maja 1996.

17. Dne 9. avgusta 1997 je začel veljati Zakon o začasnem zadržanju izvajanja nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. Posledica tega je bila, da so bili zadržani obstoječi zahtevki za vrnitev po teh dveh zakonih, najprej do 20. decembra 1997, po spremembi zakona pa do 31. marca 1998. Med začasnim zadržanjem veljavnosti teh določb je parlament sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (gl. pod Upoštevno domače pravo in praksa).

18. Med 10. septembrom 1998 in 16. septembrom 2003 je sodišče opravilo štiri naroke za glavno obravnavo. Na naroku 10. septembra 1998 je izdalo sklep o določitvi sodnega izvedenca gradbene stroke in sodnega izvedenca kmetijske stroke. Ne pritožnik ne njegov pooblaščenec se nista udeležila naroka za glavno obravnavo 12. septembra 2000. Na naroku 7. oktobra 2002 je sodišče namesto že postavljenega sodnega izvedenca določilo novega sodnega izvedenca

gradbene stroke.

19. Dne 3. oktobra 2003 je sodišča ustavilo postopek vrnitve, saj je pritožnik 1. oktobra 2003 umaknil svoj predlog. Pritožnik je kasneje preklical umik predloga in vložil pritožbo zoper sklep sodišče z dne 3. oktobra 2003.

20. Dne 4. novembra 2004 so novi predlagatelji – nadaljnji pravni nasledniki pritožnikovega strica – predlagali, naj se jim dovoli udeležba v postopku na pritožnikovi strani, in se hkrati pritožili zoper sklep sodišča z dne 3. oktobra 2003 o ustavitvi postopka. 3. novembra 2004 je sodišče razveljavilo svoj sklep z dne 3. oktobra 2003 in se odločilo nadaljevati s postopkom vračanja.

21. Dne 21. aprila 2005 je preimenovano Okrajno sodišče v Grosupljem dosodilo odškodnino v obveznicah Slovenske odškodninske družbe v znesku 179.225.156 tolarjev (v nadaljevanju: SIT) (747.838 eurov; v nadaljevanju: EUR), ki naj se jih razdeli med dediče pokojnega A.Z., ki mu je bilo leta 1946 zaplenjeno premoženje. Sklep je postal pravnomočna 23. maja 2005.

3. Predlog za plačilo odškodnine iz naslova izgubljenega dobička

22. Dne 2. septembra 1996 so pritožnik, njegova sestra in njegov nečak na podlagi 538. in 539. člena Zakona o kazenskem postopku pri Ministrstvu za pravosodje vložili uradno zahtevo za zagotovitev njihove pravice do odškodnine iz naslova izgubljenega dobička v znesku 198.726.975,80 SIT.

23. Dne 9. decembra 1996 so po tem, ko ministrstvo v predpisanem roku treh mesecev ni odgovorilo na njihovo zahtevo, vložili tožbo pri Okrožnem sodišču v Ljubljani. V tem času so pritožnik in njegovi sorodniki ocenili izgubljeni dobiček na 198.726.975,80 SIT na račun izgubljene najemnine in dohodka iz kmetijstva.

24. Dne 24. marca 1998 je sodišče preložilo razpisani narok za glavno obravnavo za nedoločen čas zaradi bolezenske odsotnosti razpravljajočega sodnika.

25. Dne 3. junija 1998 in 11. junija 1998 je pritožnik urgiral pri sodišču, naj ažurno obravnava zadevo in razpiše prvi narok za glavno obravnavo.

26. Dne 6. julija 1998 je sodišče opravilo narok za glavno obravnavo, na katerem je odločilo, da bo določilo sodnega izvedenca gradbene stroke in sodnega izvedenca kmetijske stroke. V soglasju s strankami je odločilo tudi, da se narok preloži do odločitve Ustavnega sodišča o pobudi za oceno ustavnosti, s katero je pritožnik izpodbijal spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

27. Dne 23. marca 2000 je sodišče razrešilo izvedenca gradbene stroke in določilo novega.

28. Dne 21. februarja 2003 je pritožnik vložil nadzorstveno pritožbo,

da bi pospešil postopek na sodišču. Razpravljajoči sodnik je navedel, da sodišče čaka na pravnomočno odločitev v postopku vrnitve.

29. Dne 10. aprila 2003 je sodišče opravilo narok za glavno obravnavo, na katerem je Republika Slovenija predlagala, naj sodišče prekine postopek, dokler ne bo v postopku vrnitve postala pravnomočna odločitev o pritožnikovi pravici do vrnitve zaplenjenega premoženja. Sodišče je predlogu ugodilo in 5. maja 2003 odločilo, da počaka na odločitev v postopku vračanja. Po razlagi sodišča so bila vprašanja, ki so se obravnavala v postopku vračanja, predhodna vprašanja za sodišče, saj je znesek odškodnine iz naslova izgubljenega dobička odvisen od vprašanja, ali bo premoženje pritožniku vrnjeno v naravi ali v obliki odškodnine za zaplenjeno premoženje.

30. Dne 6. decembra 2005 je sodišče opravilo narok za glavno obravnavo in zavrnilo pritožnikove zahteve. Pritožnik se ni pritožil, pritožili pa so se njegovi sorodniki. Za pritožnika je sodba postala pravnomočna 21. decembra 2005.

II. UPOŠTEVNO DOMAČE PRAVO IN SODNA PRAKSA

1. Ustava Republike Slovenije

31. Za obravnavano zadevo so posebej relevantne naslednje določbe Ustave Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 33/91):

23. člen

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče.«

26. člen

»Vsakdo ima pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja ...«

2. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja

32. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (Ur. list RS, št. 49/2006; v nadaljevanju: zakon iz leta 2006) se uporablja od 1. januarja 2007. Po 1. in 2. členu zakona je pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja zagotovljena stranki v sodnem postopku, udeležencu po zakonu, ki ureja nepravdni postopek, in

oškodovancu v kazenskem postopku.

25. člen določa naslednjo prehodno določbo v zvezi s pritožbami, ki so že bile vložene na Sodišču:

25. člen - Pravično zadoščenje za škodo, nastalo pred začetkom uporabe tega zakona

»(1) Glede zadeve, v kateri je kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja že prenehala, pa je stranka pred začetkom uporabe tega zakona že vložila zahtevo za pravično zadoščenje na mednarodno sodišče, Državno pravobranilstvo v štirih mesecih po prejemu zadeve v postopek poravnave od mednarodnega sodišča predlaga stranki poravnavo glede višine pravičnega zadoščenja. Stranka je dolžna Državnemu pravobranilstvu posredovati predlog za poravnavo v dveh mesecih po prejemu predloga Državnega pravobranilstva. Državno pravobranilstvo je dolžno odločiti o predlogu čimprej, najpozneje pa v štirih mesecih. ...

(2) Če predlogu za poravnavo iz prvega odstavka tega člena ni ugodeno ali če Državno pravobranilstvo in stranka ne dosežeta sporazuma v štirih mesecih od vložitve predloga stranke, lahko stranka vloži tožbo na pristojno sodišče Republike Slovenije po tem zakonu. Stranka lahko vloži tožbo v šestih mesecih po prejemu odgovora Državnega pravobranilstva, da njenemu predlogu iz prejšnjega odstavka ni ugodeno, oziroma po poteku roka, ki je v prejšnjem odstavku določen za odločitev Državnega pravobranilstva za sklenitev poravnave. Za postopek pred sodiščem se ne glede na vrsto ali višino zahtevka uporabljajo določbe zakona o pravdnem postopku o sporu majhne vrednosti.«

3. Zakon o denacionalizaciji

33. Zakon o denacionalizaciji (Ur. List RS, št. 27/91) predstavlja podlago za vrnitev premoženja (ali njegove vrednosti), ki je prešlo v državno last po prej veljavni zakonodaji (agrarna reforma, nacionalizacija, zaseg, itd.).

34. 3. člen določa, da so upravičenci do denacionalizacije vse fizične osebe, ki jim je bilo premoženje podržavljeno po zakonodaji, sprejeti po koncu druge svetovne vojne. 4. člen nadalje določa, da so upravičenci do denacionalizacije tudi vse osebe, ki jim je bilo premoženje podržavljeno na podlagi pravnega akta, izdanega pred letom 1963.

35. Zakon o denacionalizaciji med drugim določa način in obseg vrnitve, omejitve v zvezi z vračanjem in vrednotenje premoženja. Zlasti določa številne izjeme, ko premoženja ni mogoče vrniti v naravi, na primer, če gre za premoženje, ki spada v državno naravno

ali kulturno dediščino (17. člen). Nadalje v 2. členu in v 42. do 44. členu določa, da se v primerih, ko premoženja ni mogoče vrniti v prvotni obliki, upravičencu izplača odškodnina (ne v gotovini, ampak v državnih obveznicah, izplačljivih v obrokih v obdobju 15 let).

36. V skladu z 92. členom se je Zakon o denacionalizaciji prvotno uporabljal tudi za vračanje premoženja v primerih, ko je bilo premoženje zaplenjeno po sodbah, izdanih v kazenskih postopkih, ki so bili pravnomočno končani do 31. decembra 1958. Ker sicer vrnitev premoženja neupravičeno obsojeni osebi ureja Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, ki ne vsebuje zgoraj omenjenih omejitev vračanja zaplenjenega premoženja, je 92. člen Zakona o denacionalizaciji vzpostavil manj ugoden sistem vračanja za primere, ko je bila sodba v kazenskem postopku izdana pred 31. decembrom 1958. To določbo je 5. novembra 1992 razveljavilo Ustavno sodišče, delno iz razloga, ker je imela retroaktivno veljavo in je torej kršila 155. člen Ustave Republike Slovenije (odločba št. U-I-10/92, gl. spodaj).

4. Zakon o začasnem, delnem zadržanju vračanja premoženja

37. Dne 30. decembra 1995 je začel veljati Zakon o začasnem, delnem zadržanju vračanja premoženja (Ur. list št. RS, št. 74/95), ki je začasno zadržal izvajanje določenih vrst postopkov za vrnitev za dobo treh let.

5. Zakon o začasnem zadržanju izvajanja nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij

38. Dne 9. avgusta 1997 je začel veljati Zakon o začasnem zadržanju izvajanja nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 49/97). Njegov 2. člen je začasno, najprej do 20. decembra 1997, nato pa – po spremembi – do 31. marca 1998, zadržal vodenje postopkov v zvezi z vrnitvijo premoženja ali plačilom odškodnine, med drugim tudi za primere, v katerih je bilo premoženje zaplenjeno na podlagi sodb v kazenskem postopku, izdanih pred 31. decembrom 1958.

6. Spremembe in dopolnitve Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij

39. Pred spremembami iz leta 1998 se je Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 17/78 in 8/90) uporabljal tudi za vračanje premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, ki so bile izdane pred 31. decembrom 1958 in kasneje razveljavljene (gl. odločbo Ustavnega sodišča, omenjeno pod točko 3. Zakon o denacionalizaciji).

40. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 10/98) je dodal zakonu nova 145. a in 145. c člen. Kar zadeva zahteve za vrnitev premoženja,

zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, izdanih pred 31. decembrom 1958, je 145. a člen nadomestil 145. člen in se skliceval na Zakon o denacionalizaciji glede oblik in obsega vračanja, omejitev v zvezi z vračanjem in glede vrednotenja premoženja, s čimer je uveljavil manj ugoden način vračanja, kot je bil tisti iz Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. 145. c člen je izrecno odpravil pravico do odškodnine iz naslova izgubljenega dobička zaradi zaplembe premoženja za čas zaplembe.

41. 3. člen je določil, da se sprememba uporablja tudi v nepravdnih in pravnih postopkih v zvezi z vrnitvijo zaplenjenega premoženja, ki so se začeli pred uveljavitvijo tega zakona in ki do takrat še niso bili pravnomočno končani.

42. Junija 2002 je bil po odločbi Ustavnega sodišča z dne 15. novembra 2001 145. c člen zakona ponovno spremenjen, tako da lahko upravičenci po 145. a členu zdaj zahtevajo odškodnino iz naslova izgubljenega dobička za čas od razveljavitve zaplembe premoženja do pravnomočnosti sklepa o njegovi vrnitvi.

7. Odločbe Ustavnega sodišča

43. Dne 5. novembra 1992 je Ustavno sodišče razveljavilo 92. člen Zakona o denacionalizaciji, ki je določal, da se za vrnitev premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, ki so bile izdane pred 31. decembrom 1958 in kasneje razveljavljene na podlagi izrednih pravnih sredstev, uporablja Zakon o denacionalizaciji (odločba št. U-I-10/92). Sodišče je ugotovilo, da so izpodbijane določbe pomenile poseg v učinek pravnomočnih odločb o razveljavitvi kazenskih sodb in da so z učinkom za nazaj vplivale na pravice neupravičeno obsojenih oseb. Skladno z ugotovitvami sodišča bi moral vračanje tovrstnega premoženja urejati Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, ki določa ugodnejši način vračanja.

44. Dne 13. februarja 1998 je Ustavno sodišče delno ugodilo pobudi za oceno ustavnosti, ki je izpodbijala določbe Zakona o začasnem zadržanju nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (združena odločba št. U-I-200/97). Med drugim je ugotovilo, da zakonodajalec ni izpolnil zahteve po sorazmernosti, ko je začasno zadržal ta dva zakona in na ta način kršil človekove pravice upravičencev v postopkih vračanja, s tem ko je spremenil način vračanja, ki se je nanašal na nekatere od njih. Sodišče je ugotovilo kršitev ustavnih pravic, zavarovanih v 14. členu (pravica do enakosti pred zakonom).

45. S pobudo za oceno ustavnosti, ki so jo vložili pritožnik in nekateri drugi posamezniki, je bilo Ustavno sodišče pozvano, naj odloči o ustavnosti 145. a in 145. c člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki odkazujeta na Zakon o denacionalizaciji, ki naj se uporabi za vrnitev premoženja, zaplenjenega s kazenskimi sodbami, izdanimi

pred 31. decembrom 1958, in torej vzpostavljata manj ugoden sistem vračanja. Sodišče je ugotovilo, da izpodbijani določbi nista v neskladju z ustavo, saj je bil takšen poseg v ustavne pravice po 30. členu (pravica do rehabilitacije in odškodnine) in po 33. členu ustave (pravica do zasebne lastnine in dedovanja) nujen zaradi zaščite pravic drugih upravičencev po Zakonu o denacionalizaciji, ki so bili na podoben način upravičeni do povračila za krivice, storjene po koncu druge svetovne vojne (združena odločba št. U-I-60/98 z dne 16. julija 1998). Načelo socialne države opravičuje zakonodajalca, z dolžnim upoštevanjem pravic vseh državljanov do socialne varnosti, da upošteva finančne zmogljivosti države in da v primerih, ko je to ustavno dopustno, tudi ustrezno omeji določene pravice.

46. Ustavno sodišče je še dodalo, da se 5. novembra 1992, ko je odločilo o razveljavitvi 92. člena Zakona o denacionalizaciji in o tem, da je Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij prava podlaga za urejanje vračanja premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb, izdanih v kazenskem postopku pred 31. decembrom 1958 (odločba št. U-I-10/92), ni zavedalo celotnega obsega premoženja, zaplenjenega v kazenskih postopkih pred 31. decembrom 1958, in tako tudi ne obsega finančnih obveznosti države.

47. Ustavno sodišče je še odločilo, da 3. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij ni v neskladju z ustavo, ne glede na dejstvo, da je retroaktivno vplival na pridobljene pravice, saj je bil retroaktivni učinek zakona upravičen z javno koristjo.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA GLEDE TRAJANJA POSTOPKA IN 13. ČLENA KONVENCIJE

48. Pritožnik se je pritožil zaradi nerazumno dolgega trajanja postopkov. Skliceval so se na prvi odstavek 6. člena Konvencije, ki določa:

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ... v razumnem roku odloča ... sodišče.«

49. Pritožnik se je nadalje pritožil, da pravna sredstva, ki so v Sloveniji na voljo glede nerazumno dolgih sodnih postopkov, niso učinkovita. Skliceval se je na 13. člen Konvencije, ki določa:

»Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi, če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.«

A. Dopustnost

50. Vlada se je sklicevala na to, da niso bila izčrpana domača pravna sredstva.

51. Pritožnik je oporekal tej navedbi in trdil, da domača pravna sredstva niso učinkovita.

52. Sodišče ugotavlja, da sta odločbi v dveh postopkih, v katerih je bil stranka pritožnik, postali pravnomočni 23. maja 2005 oziroma 21. decembra 2005. Iz tega izhaja, da sta se oba postopka končala pred začetkom uporabe Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Pritožnik bi bil lahko uporabil torej samo pravna sredstva, ki so bila na razpolago, preden se je začel uporabljati ta zakon. Obravnavana pritožba je tako podobna zadevama Belinger in Lukenda (Belinger proti Sloveniji (sklep), št. 42320/98, 2. oktober 2001, in Lukenda proti Sloveniji, št. 23032/02, 6. oktober 2005; gl. tudi Grzinčič proti Sloveniji, št. 26867/02, sodba, 3. maj 2007). V teh zadevah je Sodišče zavrnilo ugovor Vlade o neizčrpanju domačih pravnih sredstev, saj je ugotovilo, da pravna sredstva, ki so jih pritožniki imeli na voljo, niso bila učinkovita. Sodišče opozarja na ugotovitve v zadevi Lukenda, da je predstavljala kršitev pravice do sojenja v razumnem roku sistemski problem, ki je izhajal iz neustrezne zakonodaje in neučinkovitega delovanja sodnega sistema.

53. Kar zadeva obravnavano zadevo, Sodišče ugotavlja, da Vlada ni predložila nobenih prepričljivih dokazov, zaradi katerih bi morale Sodišče to zadevo obravnavati drugače od uveljavljene sodne prakse.

54. Ugovor Vlade je zato treba zavrniti. Sodišče nadalje še ugotavlja, da pritožnikova pritožba v zvezi s trajanjem postopka ni očitno neutemeljena v smislu tretjega odstavka 35. člena Konvencije. Prav tako ni nedopustna iz katerega koli drugega razloga. Zato jo je treba razglasiti za dopustno.

B. Utemeljenost zadeve

1. Prvi odstavek 6. člena Konvencije

(a) Navedbe strank

55. Pritožnik je vztrajal, da so sodišča in Republika Slovenija kot tožena stranka v obeh postopkih neprestano zavirala postopek. Zlasti je trdil, da ni bilo potrebno, da je sodišče čakalo na odločitev

Ustavnega sodišča, da bi odločilo o zadevi, in tudi to, da je bil prisiljen večkrat modificirati zahteve zaradi med postopkom spremenjene zakonodaje, ki je vplivala na to, kdo je zavezanec za vrnitev premoženja.

56. Vlada je trdila, da je na dolžino obeh postopkov vplivala ne le zapletenost zadeve, ampak zlasti in predvsem pritožnikovo ravnanje. Zlasti je opozorila na to, da je pritožnik spreminjal svoje zahteve pred sodišči in sprožil postopek za oceno ustavnosti, na konec katerega je potem sodišče čakalo. V zvezi z drugim postopkom je Vlada nadalje trdila, da ga ni bilo mogoče voditi bolj ažurno, saj je moralo sodišče čakati na izid prvega postopka.

(b) Ocena Sodišča

57. Pri določitvi obdobja, ki ga je treba upoštevati, Sodišče ugotavlja, da se je prvi postopek začel 3. decembra 1993, torej pred 28. junijem 1994, ko se je za Slovenijo začela uporabljati Konvencija. Upošteva svojo pristojnost *ratione temporis* lahko Sodišče presoja le obdobje, ki je minilo od tega datuma, čeprav bo upoštevalo stanje postopka pred domačimi sodišči na ta dan (gl. med drugim zadevo *Belinger*, navedeno zgoraj, in *Kudła proti Poljski* [VS], št. 30210/96, odstavki 123, ESČP 2000-XI). Kar zadeva konec obdobja, je treba kot upoštevni datum za prvi postopek upoštevati 23. maj 2005, ko je postal pravnomočen sklep Okrajnega sodišča v Grosupljem. Obdobje, ki ga je treba upoštevati za prvi postopek, je torej skoraj 10 let in 11 mesecev, v tem času pa se je o pritožnikovi zadevi odločalo na eni stopnji sojenja.

58. Glede drugega postopka Sodišče ugotavlja, da se je začel 9. decembra 1996, ko je pritožnik vložil tožbo za plačilo odškodnine iz naslova izgubljenega dobička pri Okrožnem sodišču v Ljubljani. Datum, ki ga je treba upoštevati kot konec drugega postopka, je 21. december 2005, ko je bil postopek pravnomočno končan za pritožnika. Drugi postopek je torej trajal 9 let in 12 dni, v tem času pa se je o pritožnikovi zadevi odločalo na eni stopnji sojenja.

59. Sodišče ponovno poudarja, da je treba razumnost trajanja postopka ocenjevati glede na okoliščine zadeve in ob upoštevanju naslednjih meril: zapletenosti zadeve, ravnanja pritožnika in vpletenih oblasti ter presoje, kolikšen je bil pomen sporne zadeve za pritožnika (gl. med drugim *Frydlender proti Franciji* [VS], št. 30979/96, odstavek 43, ESČP 2000-VII).

60. Sodišče ugotavlja, da potreba po pridobitvi izvedenskih mnenj za ugotovitev dejstev primera kaže na to, da je sta bila sporna postopka delno zapletena. Sodišče je prav tako upoštevalo, da je zadeva, o kateri se je odločalo v domačih postopkih, imela določen pomen za pritožnika. Sodišče nadalje upošteva, da so spremembe pritožnikovih zahtevkov, neudeležba na razpisanih narokih, umik vseh zahtevkov

za vrnitev in kasnejši preklic umika prispevali k podaljševanju postopka. Vendar pa po drugi strani Vlada ni ponudila razlage za številne zamude in obdobja neaktivnosti sodnih oblasti. Tako je sodišče, ki je vodilo prvi postopek, prvi narok za glavno obravnavo opravilo šele skoraj leto in pol po tem, ko je pritožnik vložil svoj zahtevek za vrnitev premoženja. Nadalje je isto sodišče potrebovalo več kot tri leta od trenutka, ko je odločilo, da bo določilo sodnega izvedenca, do njegove dejanske določitve. Isto sodišče je bilo, kot se zdi, popolnoma neaktivno v obdobju med četrtem in petim narokom za glavno obravnavo, med katerima sta minili več kot dve leti. Podobno je sodišče v drugem postopku bilo popolnoma neaktivno več kot leto in pol po tem, ko je Ustavno sodišče izdalo odločbo, na katero je sodišče čakalo.

61. Po proučitvi vsega predloženega gradiva in v skladu s sodno prakso Sodišče ocenjuje, da je bilo trajanje postopka v obravnavani zadevi predolgo in ni izpolnilo zahteve po sojenju v razumnem roku.

62. Prišlo je torej do kršitve prvega odstavka 6. člena.

2. 13. člen Konvencije

63. Sodišče ponovno poudarja, da 13. člen Konvencije zahteva, da se zagotovi učinkovito pravno sredstvo pred domačimi oblastmi za zatrjevano kršitev zahteve iz prvega odstavka 6. člena po sojenju v razumnem roku (gl. Kudła v. Poljska [VS], št. 30210/96, odstavek 156, ESČP 2000-XI). Sodišče ugotavlja, da je ugovore in trditve, ki jih je predložila Vlada v zvezi s pravnimi sredstvi, ki so bila na razpolago pred začetkom uporabe Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, zavrnilo v prejšnjih zadevah (gl. Grzinčič, naveden zgoraj) in ne vidi razloga, da bi v obravnavani zadevi prišlo do drugačnega zaključka.

64. Zato Sodišče meni, da je v obravnavani zadevi prišlo do kršitve 13. člena zaradi pomanjkanja pravnega sredstva v domačem pravu, s katerim bi pritožnik mogel pridobiti odločbo, ki bi potrdila njegovo pravico do sojenja v razumnem roku, kot to določa prvi odstavek 6. člena.

II. ZATRJEVANE KRŠITVE PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA GLEDE PRAVICE DO POŠTENEGA SOJENJA IN 14. ČLENA KONVENCIJE TER 1. ČLENA PROTOKOLA ŠT. 1 IN 3. ČLENA PROTOKOLA ŠT. 7 H KONVENCIJI

65. Pritožnik je nadalje trdil, da spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij kršijo njegovo pravico do poštenega sojenja, ki jo zagotavlja prvi odstavek 6. člena Konvencije, saj predstavljajo nepošteno vmešavanje države v sodne postopke, ki še tečejo in v katerih je država udeležena kot stranka. Vsebinsko se je skliceval tudi na prvi odstavek 6. člena v zvezi s 14. členom Konvencije in trdil, da

so izpodbijane spremembe diskriminatorne do tistih upravičencev do vrnitve zaplenjenega premoženja, pri katerih postopki za vrnitev pred sodišči še niso bili končani, ko se je začela uporabljati izpodbijana zakonodaja, ki je vzpostavila manj ugoden sistem vračanja. Pritožnik se je tudi pritoževal, da izpodbijane spremembe kršijo njegovo pravico do uživanja premoženja, zavarovano po 1. členu Protokola št. 1, in trdil, da je od trenutka razveljavitve kazenskih sodb imel pravico, da se mu v celoti vrne premoženje, zaplenjeno na podlagi razveljavljenih sodb, kot jo je zagotavljal Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij v zadevnem času, torej pred začetkom uporabe izpodbijanih sprememb. Nadalje je trdil, da izpodbijane spremembe kršijo njegovo pravico do polne odškodnine v primeru sodne pomote, ki jo zagotavlja 3. člen Protokola št. 7 h Konvenciji. Končno se je pritožnik skliceval na 3. člen Protokola št. 7 v zvezi s 14. členom Konvencije in trdil, da so ga izpodbijane spremembe prikrajšale za njegovo premoženje na diskriminatorni osnovi, saj so pred začetkom uporabe izpodbijane zakonodaje upravičenci, ki so uspeli, bili upravičeni do polnega vračila.

14. člen Konvencije določa:

»Uživanje pravic in svoboščin, določenih s to Konvencijo, je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnostni ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, lastnino, rojstvo ali kakšne druge okoliščine.«

1. člen Protokola št. 1 v zadevnem delu določa, kot sledi:

»Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico do mirnega uživanja svojega premoženja. Nikomur ne sme biti premoženje odvzeto, razen če je to v javnem interesu, v skladu s pogoji, ki jih določa zakon ter ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava...«

3. člen Protokola št. 7 predpisuje:

»Če je bila pravnomočna kazenska sodba pozneje razveljavljena ali če je bila oseba pomiloščena zato, ker je kako novo ali na novo odkrito dejstvo pokazalo, da gre za sodno zmoto, ima oseba, ki je zaradi takšne obsodbe prestajala kazen, pravico do odškodnine skladno z zakonom ali prakso te države, razen če bi se dokazalo, da je prepozno razkritje takšnih dejstev prizadeti v celoti ali deloma sam povzročil.«

66. Sodišče ugotavlja, da se ostali pritožnikovih zahtevki vsi nanašajo na spremembe in dopolnitve Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, sprejete v letu 1998. V tej zvezi Sodišče ponovno poudarja, da v zadevah, ki izvirajo iz pritožb posameznikov, njegova naloga ni v tem, da bi abstraktno presoјalo domačo zakonodajo, temveč mora presoјati način, kako je bila zakonodaja uporabljena glede na pritožnika v posebnih okoliščinah primera (gl. Sommerfeld proti Nemčiji [VS], št. 31871/96, odstavek 86, ESČP 2003-VIII (izvlečki)).
67. Sodišče nadalje ugotavlja, da je 21. aprila 2005 Okrajno sodišče v Grosupljem sprejelo sklep glede pritožnikovih zahtevkov za vrnitev zaplenjenega premoženja in mu dosodilo odškodnino za zaplenjeno premoženje. Poleg tega je 6. decembra 2005 Okrožno sodišče v Ljubljani odločilo o pritožnikovih zahtevkih za plačilo odškodnine iz naslova izgubljenega dobička.
68. Sodišče nadalje ugotavlja, da pritožnik ni vložil pritožbe na Višje sodišče v Ljubljani ne zoper sodbo (pravilno: sklep) Okrajnega sodišča v Grosupljem z dne 21. aprila 2005 ne zoper sodbo Okrožnega sodišča v Ljubljani z dne 6. decembra 2005.
69. Sodišče ponovno poudarja, da lahko v skladu s 35. členom Konvencije Sodišče obravnava zahtevke pritožnika šele po tem, ko je ta izčrpal vsa domača pravna sredstva (gl. Sirc proti Sloveniji (sklep), št. 44580/98, odstavek 247, 22. junij 2006).
70. Poleg tega obravnavanje zadeve, kot je bila predložena, ni odkrilo obstoja kakršnih koli posebnih okoliščin, ki bi pritožnika v skladu s splošno priznanimi pravicami mednarodnega prava odvezovale dolžnosti uveljavljanja pritožb pred omenjenimi domačimi sodišči.
71. Iz tega izhaja, da je treba ta del pritožbe šteti kot nedopusten zaradi neizčrpanja notranjih pravnih sredstev v smislu prvega odstavka 35. člena Konvencije in ga zavrniti v skladu s četrtim odstavkom 35. člena Konvencije.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

72. 41. člen Konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Škoda

73. Pritožnik je zahteval 10.000 EUR za nepremoženjsko škodo.
74. Vlada je zahtevku oporekala.
75. Sodišče ocenjuje, da je pritožnik gotovo utrpel nepremoženjsko škodo. Po prostem preudarku mu po tej postavki Sodišče prisoja 8.000 EUR.

B. Stroški

76. Pritožnik je zahteval tudi 3.656 EUR za stroške postopka pred Sodiščem in 1.983 za stroške postopka pred domačimi sodišči.
77. Vlada je navajala, da je zahtevek izrazito previsok in da glede stroškov pred domačimi sodišči ni podprt z ustreznimi dokazili.
78. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov le, če dokaže, da so dejansko nastali, da so bili potrebni in da so razumno visoki. Sodišče nadalje ugotavlja, da postopki pred domačimi sodišči niso bili namenjeni odpravi kršitev konvencijskih pravic, ki jih je pritožnik zatrjeval pred Sodiščem (gl. Scordino proti Italiji (št. 1), št. 36813/98, 29. marec 2006). Zato ocenjuje, da pritožnik ne more zahtevati povrnitve stroškov pred domačimi sodišči. Ob upoštevanju podatkov, s katerimi razpolaga, in gornjih meril Sodišče ocenjuje, da je pritožniku v obravnavani zadevi razumno prisoditi znesek 1.000 EUR za stroške postopka pred Sodiščem.

C. Zamudne obresti

79. Sodišče ocenjuje, da je primerno, da se zamudne obresti obračunajo po mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. razglasa, da je pritožba, v kolikor se nanaša na dolgo trajanje postopka in pomanjkanje učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s dolgim trajanjem postopka, dopustna, preostanek pritožbe pa je nedopusten;
2. razsoja, da je prišlo do kršitve prvega odstavka 6. člena Konvencije v zvezi s trajanjem postopka;
3. razsoja, da je prišlo do kršitve 13. člena Konvencije;

4. razsoja

- a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko postane po drugem odstavku 44. člena Konvencije sodba dokončna, plačati 8.000 EUR (osem tisoč eurov) za nepremoženjsko škodo in 1.000 EUR (tisoč eurov) za stroške postopka, zvišano za morebitni davek;
- b) da se po izteku navedenih treh mesecev do plačila obračunajo na navedene zneske linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke;

5. zavrne v preostalem delu pritožnikov zahtevek po pravičnem zadoščenju.

Sodba je napisana v angleščini in pisno notificirana 18. marca 2008 v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Santiago Quesada Josep Casadevall

sodni tajnik predsednik senata